

**NU
VOR
MORGEN**

Dialogoog over de toekomst
van radioactief afval

Jongerentop

**PRÉSENTS
POUR
LE FUTUR**

Dialogue sur l'avenir
des déchets radioactifs.

Brussel, 18 november 2023

18 aanbevelingen van Belgische jongeren over het langetermijnbeheer van hoogradioactief en langlevend afval aan mevrouw Tinne Van der Straeten, minister van Energie, en Marc Demarche, directeur-generaal van NIRAS op het einde van de ééndaagse Jongerentop in Brussel.

In het scholentrajec van 'Nu voor Morgen' gingen 1 100 jongeren uit 57 klassen en 19 scholen aan de slag met het thema 'langetermijnbeheer van hoogradioactief en langlevend afval' en maakten in totaal bijna 200 aanbevelingen. Ze vaardigden 125 vertegenwoordigers af naar de

jongerentop in Brussel die hun boodschappen aan de minister en de directeur-generaal van NIRAS samenvatten tot 18 aanbevelingen.¹

Thema: Wanneer definitief beslissen?

Aanbeveling 1. De productie van radioactieve afvalstoffen zijn onze verantwoordelijkheid, tegelijk dragen we ook verantwoordelijkheid ten opzichte van toekomstige generaties. Aangezien wij de producenten zijn van dit afval, is het onze taak om er zorg voor te dragen, zodat de komende generaties niet belast worden met dit lastige probleem. Om die reden moeten we nu actie ondernemen en voorkomen dat het afval zich ophoopt. Het is van groot belang om de toekomstige generaties voortdurend te informeren (pedagogisch plan). Het is eveneens cruciaal om duidelijk aan te geven waar de berging zich bevindt, bijvoorbeeld door middel van een monument.

Aanbeveling 2. Laten we **NU** beginnen met een veilige en toegankelijke berging. We vinden dat we nu moeten handelen (= afval beheren, onderzoek doen, berging bouwen). De berging moet altijd toegankelijk blijven voor nieuwe inzichten van experts en wetenschappers. De veiligheid van de burgers en de omgeving moet wel gegarandeerd worden.

Aanbeveling 3. We moeten doorgaan met investeren in onderzoek naar nieuwe energiebronnen, een veiligere berging en naar alternatieven voor het afvalbeheer, bv. naar het verminderen van de radioactieve afvalstoffen en het transformeren van radioactieve afvalstoffen.

Thema: Locatiebepaling

Aanbeveling 4. Voor ons jongeren, moet veiligheid de hoogste prioriteit hebben. Wij vragen (i) bescherming van het milieu - het behoud van het ecosysteem (fauna en flora). Wij adviseren om eerst de ondergrond te overwegen en daarna de bouwlaag. Dit houdt in dat natuureservaten geen geschikte locatie zijn; (ii) bescherming van de bevolking - door elke impact of gevaar veroorzaakt door radioactief afval te vermijden en zo te streven naar een manier om te leven met radioactief afval zonder schadelijke gevolgen voor ons en de toekomstige generaties. Wij raden aan dat wetenschappelijk onderzoek doorgaat om een oplossing te vinden voor nucleair afval en om het in de toekomst te verminderen.

¹ Een uitgebreid rapport van het jongerentrajec wordt later gepubliceerd op de website nuvoormorgen.be

Thema: Financiering

Aanbeveling 5. De producenten van kernenergie en de nucleaire sector moeten een verplichte belasting betalen want zij zijn het meest verantwoordelijk voor radioactief afval. De medische sector krijgt hierop een uitzondering omdat ze nood heeft aan nucleaire technologieën in functie van de volksgezondheid. Het is ook de bedoeling om hiermee de producenten aan te sporen om alternatieven te zoeken.

Aanbeveling 6. Door de producenten van kernenergie de berging te laten betalen, zal de prijs van de energie verhogen. Mensen die het al financieel minder goed hebben, zullen het nog moeilijker krijgen. Dat willen we voorkomen door ze de kans te geven om een vrijstelling aan te vragen. Zo willen we de kloof tussen arm en rijk niet nog meer vergroten.

Aanbeveling 7. Om het beheer van nucleair afval te financieren, raden wij aan een gezamenlijke belasting te berekenen die evenredig is aan het individuele verbruik. Deze belasting zal worden berekend vanaf het moment dat deze wordt ingevoerd. Sociale bijstand moet worden opgenomen in de belastingheffing om de meest kwetsbare personen niet te treffen.

Aanbeveling 8. Wij raden aan de belastingen met betrekking tot het beheer van nucleair afval te scheiden. Afval afkomstig van nucleaire energie gebruikt voor publieke doeleinden wordt betaald door de overheid, middels een belasting. Afval afkomstig voor huishoudelijke energie wordt betaald door de energieproducent, dus via de factuur van de consument.

Aanbeveling 9. Met het geld dat beschikbaar is, moet ervoor gezorgd worden dat de ondergrondse berging de veiligheid garandeert, maar er moet onderzoek gedaan worden zodat er meer dan één oplossing is. Veiligheid komt op de eerste plaats en dan volgt de rest.

Thema: Hoe en met wie beslissen? – ‘Governance’

Aanbeveling 10. Stel niet uit, de hoeveelheid afval groeit met de dag. Handel nu. Iedereen, onafhankelijk van de leeftijd, dus ook wij jongeren, moet mee inspraak hebben. Maar er moet geluisterd worden naar de wetenschappers. Argumenten die niet wetenschappelijk onderbouwd zijn, zijn geen volwaardige argumenten. Niet-onderbouwde meningen zouden niet mogen meetellen.

Aanbeveling 11. Iedereen die inzet toont om zich te informeren, zou het recht moeten krijgen om mee te beslissen over mogelijke oplossingen. Wij stellen voor om twee nieuwe

informatie- en communicatiekanalen te creëren. Het eerste is gericht op de opleiding van de leerkrachten voor de komende generaties om hen te informeren. Het tweede is gericht op de media om weloverwogen en gefundeerde informatie over te brengen. Deze informatie moet verder worden verspreid via voordrachten, sociale media, radio- en tv-nieuws, kranten, enzovoort. Er moet tevens een website komen die objectieve en transparante informatie publiceert over het thema.

Aanbeveling 12. We moeten de informatie over de berging en het radioactief afval ook in de toekomst behouden.

Op de 'kortere termijn' – 100 tot 1 000 jaar – Om ervoor te zorgen dat de informatie die we nu hebben over het kernafval en de berging ervan behouden blijft, adviseren we de overheid om hiervoor een organisatie op te richten. Het doel van deze organisatie is het bewaren van de informatie, maar ze ook in de toekomst te blijven verspreiden zodat het bewustzijn over de berging en het afval zo lang mogelijk behouden blijft. De organisatie mag niets geheimhouden en moet alles bewaren. De organisatie kan zo mogelijk ook onderzoek uitvoeren over de stand van de berging en het afval. Belangrijk is dat er een corpus aan teksten komt over de geologie, de exacte gegevens over het afval, de eigenschappen van de berging, enz. Dit wordt een soort bijbel van het radioactief afval.

Op 'lange termijn tot in de heel verre toekomst' – Daar we niet weten of men over 100 000 jaar ons nog verstaat of men nog iets weet over ons, moet men voor de communicatie naar de 'verre generaties' een 'universele taal' ontwikkelen over de berging en het afval. Dit kan door pictogrammen, tekeningen, ...

Aanbeveling 13. Wij bevelen aan om de beslissingen over de berging van radioactief afval omkeerbaar te maken. Terugkomen op beslissingen kan op basis van volgende criteria: wetenschappelijke vooruitgang, veiligheid voor de gezondheid, financiële optimalisatie.

Thema: Internationaal

Aanbeveling 14. Er moet rekening worden gehouden met de mogelijkheid van een internationale berging, waarbij een territoriale verdeling wordt overwogen en een geoptimaliseerde benadering op technisch, geologisch en economisch niveau wordt gevonden. Veiligheid moet de hoogste prioriteit hebben.

Aanbeveling 15. De landen die een internationale berging organiseren moeten hiervoor eerlijk gecompenseerd worden. Hierbij moet er een juiste verdeelsleutel worden toegepast waarbij rekening gehouden wordt met hoeveelheid productie en consumptie van elektriciteit afkomstig van kernenergie

Aanbeveling 16. Landen/regio's waar de berging georganiseerd wordt, en die dus bereid zijn om de risico's hiervoor te nemen, moeten vergoed worden. Het is wel belangrijk dat de vergoeding die wordt uitbetaald wordt ingezet voor het onderhoud van de bergingsite en om de regio te ondersteunen waar de berging komt.

Aanbeveling 17. Het zou wenselijk zijn om een gezamenlijke internationale organisatie op te richten (beginnend op het niveau van de EU), die fungeert als een centrum voor kennis en expertise op het gebied van geologische berging en die deskundigheid waarborgt. Deze organisatie zorgt ervoor dat er een zo efficiënt mogelijk plan is voor de berging van radioactief afval, dat kennis wordt gedeeld tussen landen, en er bewustwording wordt bevorderd. Dit alles in het kader van het verhogen van de efficiëntie, diversificatie van kandidaat-gebieden, delen van kennis en expertise, bewustmaking van de bevolking.

Aanbeveling 18. Het is belangrijk om een Europese instelling op te richten die verantwoordelijk is voor de veiligheid, de planning en het beheer van dit afval. Om dit te bereiken, moeten er EU-normen en -standaarden worden vastgelegd zodat de veiligheid en het beheer worden gewaarborgd. Voor neutraliteit is het belangrijk ervoor te zorgen dat het internationale plan wordt uitgevoerd ondanks interne conflicten of geschillen tussen lidstaten. Deze instelling moet zich richten op EU-normen en -standaarden, oplossen van conflicten en meningsverschillen, een garant staan voor de representativiteit en diversiteit van de deelnemende lidstaten.

Thema: Eindconclusie

Op voorwaarde dat men onze aanbevelingen ernstig neemt, kunnen wij als groep jongeren de principebeslissing, die de Belgische regering genomen heeft voor diepe berging, valideren.

Deze eindconclusie werd met een grote meerderheid aanvaard door de 125 jongeren aanwezig op de jongerentop.